

Bloque 2 - ÉTICA

Unidade Didáctica 4:

PROBLEMAS ÉTICOS NO SÉCULO XXI

1.- A XUSTIZA

Un concepto complexo e extremadamente cambiante. **Que é a xustiza? Que debe ter un acto para ser considerado xusto?** A cabalo entre a ética e a teoría política, a xustiza debería ser a teoría sobre a que se construíran as leis e as institucións políticas.

Ao longo da historia o concepto de Xustiza variou e entendeuse:

- **Como Orden e Harmonía:** a Xustiza é a orde perfecta das partes co todo, tanto a nivel individual como social. Así o entenderon os gregos, concretamente Platón.
- **Como Equilibrio e Equidade:** a Xustiza é o punto intermedio entre dous extremos, pero non un punto aritmético se non un punto que varía en cada caso concreto; por tanto apréndese a ser xusto. É a teoría de Aristóteles.
- **Como Dereito Romano:** a Xustiza é a vontade de dar a cada un o que necesita; é a relación entre dar e recibir (depende do que aportes á sociedade así recibirás).
- **Como Xustiza Divina:** é xusto aquilo que Deus ditamina; xustiza e relixión van unidas.
- **Como Utilidade Pública:** propia da época moderna, a xustiza sepárase da relixión e deixa de ser individual para pasar a ser un concepto que fala do grupo social. É xusto aquilo que contribúa a que a maioría de xente teña a máxima cantidade de “ben estar”.
- **Como Igualdade:** propia do século XIX, aparece ca Revolución Francesa e consolídase co nacemento dos Socialismos. A Xustiza é a perda dos privilexios dunha parte da sociedade e a igualdade de todos ante a lei e ante as oportunidades sociais e económicas.
- **Como Imparcialidade:** xa no século XX, John Rawls afirma ca xustiza debe cumprir dous propósitos:
 - . **Principio de Liberdade:** mesmos dereitos fundamentais para todos
 - . **Principio de Diferencia:** recoñecidas as diferencias económicas, sociais, intelectuais, de oportunidades, etc que existen nunha sociedade, o xusto é que exista un **Sistema Restituente** que compense as clases menos favorecidas (a través da redistribución dos impostos).

2.- DEREITOS UNIVERSAIS

Un dereito é un privilexio que alguén posúe e ca **Lei** garante porque está recollido nun **ordenamento xurídico** establecido por un **Estado**.

A idea de que os seres humanos, polo simple feito de seren seres humanos, posúemos unha serie de dereitos anteriores a calquera lei (Lei Positiva) e que, polo tanto, ningunha norma ou goberno pódennoslos arrebatarnos, está hoxe mundialmente aceptada pero iso non foi sempre así. De feito ata a Revolución Francesa non se fala de dereitos universais (só fai 250 anos un tempo ridículo comparado coa historia da humanidade). Temos que consideralos como un gran logro da humanidade polo que traballaron e morreron moitas xeracións.

Estes dereitos son os **Dereitos Universais** que, como o seu nome di, son:

- **Universais**: para tódolos seres humanos sen excepción
- **Inalienables**: ningún nin nada podeílos suspender nin sequer temporalmente
- **Imprescritibles**: nunca prescriben; nin co idade, nin por actuacións feitas, etc

Un pouco de historia:

A primeira aspiración dunha sociedade na que todos os individuos viviran nunha sociedade xusta e que respectara os seus dereitos, foi da Ilustración; tanto dos enciclopedistas franceses como de filósofos alemáns como Kant.

O 10/12/1948 a **Asamblea Xeral de Nacións Unidas** declara os DH (DUDH).

Os DH están divididos en tres grandes etapas e fóronse consolidando ao longo destes 75 anos:

- **Primeira Xeración**: dereitos civís e políticos (dereito á vida, á integridade física, á liberdade, ao sufraxio universal, á liberdade de expresión, á participación política)
- **Segunda Xeración**: dereitos económicos e sociais (dereito ao traballo, a un salario e condicións dignas, á sanidade e ao ensino públicos de balde)
- **Terceira Xeración**: dereitos de ben estar (dereito á vida en paz, a un medio ambiente limpo, á non contaminación, etc)

3.- A POBREZA

Definimos pobreza como aquela situación na que un individuo ou un grupo, non ten acceso a os recursos materiais, culturais, intelectuais ou sociais para poder realizarse como ser humano.

A pobreza non debe polo tanto, medirse só en termos do PIB (Produto Interior Bruto: suma de tódolos bens e servizos finais que produce un país ou unha economía).

A pobreza non é un estado natural dunha parte da humanidade, senón que é froito dunha determinada maneira de distribuír os recursos existentes; é dicir: **é froito dunha economía determinada.**

O Circulo Vicioso da Pobreza: a pobreza xera un círculo do que é moi difícil escapar:

Baixos recursos	Escaseza de alimentos e de mala cualidade	Desnutrición	Baixa capacidade intelectual	Non capacitación para bos traballos	Baixos recursos
-----------------	---	--------------	------------------------------	-------------------------------------	-----------------

Baixos recursos	Vivienda e condicións de vida paupérrimas	Imposibilidade e de asearse e ten bo aspecto	Mal aspecto que xera mala impresión e desconfianza	Poucas posibilidades de acceder a un bo traballo	Baixos recursos
-----------------	---	--	--	--	-----------------

Baixos recursos	Imposibilidade e de acceder a formación	Mala capacitación para os traballos	Mala resposta a entrevistas e mal <i>curriculum</i>	Poucas posibilidades de acceder a un bo traballo	Baixos recursos
-----------------	---	-------------------------------------	---	--	-----------------

A Feminización da Pobreza: segundo as estadísticas, hai máis mulleres que homes pobres no mundo. A causa é cas mulleres están máis expostas á pobreza e teñen moito máis difícil de escapar dela. Isto é debido a:

- . Peor preparación académica: en moitos lugares do mundo as mulleres non teñen acceso á educación ou é de moita peor cualidade.
- . Peor alimentación: en moitos lugares do mundo as mulleres acceden aos alimentos que sobran despois de alimentarse os homes; mesmo nas familias os nenos comen máis e mellor cas nenas.
- . Peores resultados intelectuais froito das dúas características anteriores que xera dificultade á hora de resolver calquera situación problemática.
- . Traballos precarios e mal pagados que supoñen un deterioro físico, intelectual e emocional.
- . “Obrigacións” e “responsabilidades” engadidas que dificultan o éxito profesional (casas, fillos, enfermos, maiores ...).

4.- DESIGUALDADES DE XÉNERO

Sexo: condición biolóxica determinada xenéticamente. Os individuos son XX (mulleres) ou XY (homes). Pero pode ser co **sexo xenotípico** (par de xenes) non coincida co **sexo fenotípico** (órganos sexuais que desenrola).

Xénero: condición social adquirida que supón a asignación de **roles** (deberes, dereitos, prohibicións e expectativas) a cada un dos sexos. Estes roles apréndense e interiorízanse a través da socialización ata o punto de consideralos xenéticos e non adquiridos.

Os roles de xénero non son gratuítos, responden a intención de dominio e explotación dunha parte da sociedade á outra.

ROLES DE XÉNERO	
ROL FEMININO	ROL MASCULINO
Rol reprodutivo	Rol produtivo
Espazo doméstico	Espazo público
Traballo non remunerado ou mal remunerado	Traballo remunerado
Pobreza, indefensión, vulnerabilidade	Formación, superación, autonomía
Servizo á sociedade a través do cuidado e a nutrición da sociedade: subordinación, anonimato	Poder e xestión social: poder político, autoridade e dominio

5.- DISCRIMINACIÓN DE MINORÍAS

Considérase discriminación : o trato desigual e pexorativo exercido sobre un grupo de individuos polo simple feito de ser unha minoría étnica, relixiosa, de xénero, de identidade ou ideoloxía, ou por condicións psíquicas desiguais. A discriminación vai acompañada da atribución aleatoria e non científica nin contrastada de características negativas a eses grupos discriminados.

Ex: “Os *moros* cheiran mal” “Os xitanos son sucios e delincuentes” “As mulleres non saben conducir” “Os negros son menos intelixentes”.....

6.- PROBLEMAS MEDIOAMBIENTAIS

A relación da especie humana co medio é actualmente insostible. As prácticas de consumo superan amplamente as posibilidades naturais de rexenerarse do planeta.

Esta maneira de explotar os recursos naturais iníciase na modernidade (séculos XVI e XVII) e vai en aumento na Revolución Industrial (séculos XVIII e XIX). A necesidade de explotar os recursos do planeta consolidáranse co **Imperialismo** na que o nivel de

produción e consumo do mundo occidental, vai requirir saír do propio territorio e explotar os recursos de outras nacións, concretamente de Sudamérica e África.

As **consecuencias do noso ritmo produtivo** e de consumo son, entre outras, as seguintes:

- Contaminación de terras
- Contaminación e/ou secado de acuíferos subterráneos
- Contaminación de mares e océanos
- Deforestación, erosión e desertización (pola choiva ácida, a presión inmobiliaria sobre os terreos forestais ou agrícolas, etc)
- Destrución da capa de Ozono
- Cambio climático
- Desxeo dos casquetes polares e subida do nivel do mar
- Desaparición de flora e fauna

Posibles **solucións**:

- Replantexamento do sistema económico e de consumo: **decrecemento** (transición a unha economía máis pequena con menos produción e consumo).
Reduce, Reutiliza e Recicla
- Replantexamento de novos valores sociais e culturais
- Colocar a Ecoloxía como factor determinante da nosa estrutura social.

O Movemento Ecoloxista: nace ao inicio da **era industrial** como unha protesta ante a maneira de explotar os recursos xerais e dos residuos que xera. Pero é sobre os anos 70 e 80 no que cobra máis forza ante a emerxencia do planeta e a constatación da necesidade de variar o rumbo. Algunhas das asociacións son:

- Greenpeace
- Amigos da Terra
- WWF (*World Wide Fund for Nature*)

O movemento ecoloxista nace co obxectivo de defender ao planeta das constantes agresións e de costas ao poder político ante a pasividade e irresponsabilidade deste.

No século XXI o ecoloxismo forma parte de algunhas das reclamacións máis importantes de adolescentes e xuventude reclamando un planeta no que poidan vivir. Figuras como Greta Thunberg foi capaz de mobilizar a un gran número de adolescentes nos chamados *Friday For Future*.